

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут денної освіти

**Кафедра економічної кібернетики, бізнес-економіки
та інформаційних систем**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

М.Є. Рогоза

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«__» _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Основи економіки та діагностики економіки»

освітня програма	«Бізнес-економіка»
спеціальність	051 Економіка
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
ступінь вищої освіти	бакалавр

Робоча програма навчальної дисципліни Основи економіки та діагностики економіки схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем

Протокол від «б» вересня 2022 року № 1

Полтава 2022

Укладачі: Кононенко Ж.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Бізнес-економіка» спеціальності 051 Економіка ступеня бакалавр

_____ В.І.Перебйніс _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
« _____ » _____ 2022 року

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 – Опис навчальної дисципліни «Основи економіки та діагностики економіки»

Місце у структурно-логічній схемі підготовки	Обов'язкова навчальна дисципліна	
Мова викладання	українська	
Статус дисципліни – обов'язкова		
Курс/семестр вивчення	1 курс, 1 семестр	
Кількість кредитів ЄКТС/ кількість модулів	4	
Денна форма навчання:		
Кількість годин: – загальна кількість: 2 семестр – 120 годин		
- лекції: 16 год.		
- практичні заняття: 32 годин		
- самостійна робота: 72 годин		
- вид підсумкового контролю (ПМК, екзамен): екзамен		

Розділ 2. Перелік коментентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Мета формування у майбутніх фахівців системних знань та розуміння концептуальних основ економіки та здійснення діагностики економіки.

Таблиця 2 – Перелік коментентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПР03. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки
ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	
ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.	ПР09. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.	
СК6. Здатність застосовувати	ПР10. Проводити аналіз функціонування та розвитку

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач. СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.	суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності. ПР12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. ПР21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретичні основи розвитку економіки

Тема 1. Економіка як об'єкт дослідження. Етапи виникнення, становлення та розвитку економіки

Предмет економіки та її завдання. Функції: пізнавальна, практична, виховна. Зв'язок з іншими науками. Єдність економічної теорії і господарської практики. Економічне мислення і його роль в розвитку суспільства. Завдання економічної науки по формуванню економічного типу мислення. Економічна наука в сучасних умовах. Економічний закон: сутність і прояв. Класифікація економічних законів. Механізм дії, регулювання і використання економічних законів. Дія економічних законів в галузі сучасної охорони здоров'я, специфіка їх прояву у медичній галузі. Економічні категорії та їх види.

Тема 2. Методи дослідження економічних процесів та явищ. Економічна система: сутність, види та складові елементи. Типи економічних систем

Поняття про економічні системи господарювання. Типи економічних систем. Сутність ринку та його структура. Метод економічної науки. Рівні економічної системи. Структура методу економічного аналізу. Нові сучасні методи дослідження економічної теорії.

Тема 3. Потреби та їх класифікація. Поняття «інститути» та їх функції в економічному житті

Сутність та структура економічних потреб суспільства. Засоби задоволення людських потреб. Економічні блага та їх класифікація. Економічний закон зростання потреб, особливості його прояву в умовах НТР. Проблема вибору як наслідок суперечності між безмежністю потреб та обмеженістю ресурсів. Економічні інтереси. Суб'єкти та об'єкти економічних інтересів. Класифікація економічних інтересів. Єдність і суперечності в системі економічних інтересів суспільства. Корупція та її основні форми. Механізми узгодження економічних інтересів суспільства. Лобізм та лобістська діяльність. Мотиви та стимули ефективного господарювання.

Тема 4. Сутність та форми власності. Сутність, функції та види ринку. Інфраструктура ринку.

Власність як економічна категорія. Відносини власності та їх місце в економічній системі суспільства. Форми власності та їх характеристика. Ступені реалізації прав власності. Правові аспекти власності. Економічна система суспільства: поняття, структура, характеристика окремих елементів. Оптимальна економічна система для України на сучасному етапі розвитку. Сутність та складові ринкової інфраструктури. Функції інфраструктури ринку. Біржі: товарні, фондові, фрахтові, валютні, праці, універсальні, спеціалізовані. Біржові угоди: форвард, ф'ючерс, хеджування, онкольні, опціон, аукціон. Посередники біржової торгівлі: маклери, брокери, дилери, джобери, «бики», «ведмеді». Первинний та вторинний ринки цінних паперів. Види цінних паперів: акції, облігації, векселі, варанти, ваучери, сертифікати, коносаменти тощо. Сучасні організаційні форми продажу товарів та послуг. Маркетинг.

Модуль 2. Механізм ринкового функціонування

Тема 5. Механізм ринкового функціонування. Сутність та функції конкуренції. Види конкуренції.

Ринок як економічна категорія. Основні умови виникнення ринку. Структура ринку та її характеристика за основними об'єктами. Ринкова інфраструктура. Механізм дії ринкової економіки. Основні закони ринкової економіки та їх загальна характеристика. Моделі ринкової економіки. Сутність конкуренції. Об'єктивні умови виникнення та існування конкуренції. Види конкуренції. Методи і способи конкурентної боротьби. Монополія та її сутність. Об'єктивні умови виникнення монополії. Форми монополістичних об'єднань та їх характеристика. Способи та методи впливу держави на порушників антимонопольного законодавства. Монополізація економіки України: причини та наслідки.

Тема 6. Монополізм та антимонопольна політика.

Поняття, мета і завдання. Природна монополія, її суть, особливості, причини виникнення. Державне ціноутворення на продукцію природної

монополії. Сучасні моделі державного регулювання економіки. Державне регулювання у сфері обмеження монополізму, недопущення недобросовісної конкуренції, природних монополій. Способи демонополізації та заходи щодо їх реалізації. Порядок здійснення антимонопольного регулювання. Принципи здійснення антимонопольної політики.

Тема 7. Предмет та завдання діагностики економіки. Діагностика конкурентного середовища суб'єктів господарювання. Оцінювання стратегічного протистояння підприємств-конкурентів.

Сутність конкурентного середовища та його складові. Методика діагностики конкурентного середовища підприємства. Оцінювання конкурентних сил та визначення типу ринку. Оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку. Аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку. Побудова конкурентної карти ринку, виявлення стратегічних положень підприємства. Стратегічний аналіз потенціалу конкурентоспроможності підприємства

Тема 8. Діагностика конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Діагностика конкурентоспроможності продукції. Діагностика майна і ринкова ціна суб'єктів господарювання.

Визначення конкурентної переваги підприємства та її особливостей. Види конкурентних переваг підприємства. Економічна характеристика поняття «конкурентоспроможність продукції». Концептуальна характеристика управління конкурентоспроможністю продукції. Фактори, критерії, чинники конкурентоспроможності продукції. Принципи та алгоритм оцінювання конкурентоспроможності продукції. Методи та показники оцінювання конкурентоспроможності продукції. Діагностика майна і ринкова ціна суб'єктів господарювання

Розділ 4 Тематичний план навчальної дисципліни

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Теоретичні основи розвитку економіки					
Тема 1. Економіка як об'єкт дослідження. Етапи виникнення, становлення та розвитку економіки 1. Економіка як складова частина теоретичної економіки 2. Суб'єкти та об'єкти економічних відносин 3. Методологія економічного аналізу	2	Практична робота 1. Розв'язання задач	4	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	9
Тема 2. Методи дослідження	2	Практична робота 2.	4	Виконати тести	9

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
економічних процесів та явищ. Економічна система: сутність, види та складові елементи. Типи економічних систем. 1. Методи вивчення дисципліни 2. Підприємство як система		Розв'язання задач		самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	
Тема 3. Потреби та їх класифікація. Поняття «інститути» та їх функції в економічному житті. 1. Поняття потреби, види потреб. Економічні блага 2. Поняття та класифікація інститутів 3. Функції та роль інститутів 4. Інституціональна структура ринкової економіки та суспільства	2	Практична робота 3 Розв'язання задач	4	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	9
Тема 4. Сутність та форми власності. Сутність, функції та види ринку. Інфраструктура ринку. 1. Сутність і роль власності в економічній системі 2. Режими власності 3. Розподіл прав власності.	2	Практична робота 4. Розв'язання задач	4	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	9
Модуль 2. Механізм ринкового функціонування					
Тема 5. Механізм ринкового функціонування. Сутність та функції конкуренції. Види конкуренції. 1. Механізм функціонування ринкової економіки 2. Конкуренція – її сутність. 3. Види і роль у ринковій економіці. Антимонопольне законодавство	2	Практична робота 5. Розв'язання задач	4	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	9
Тема 6. Монополізм та антимонопольна політика 1. Умови існування монополії 2. Максимізація прибутку в умовах монополії 3. Антимонопольна політика	2	Практична робота 6. Розв'язання задач	4	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	9
Тема 7. Предмет та завдання	2	Практична робота 7.	4	Виконати тести	9

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи в розрізі тем	Кількість годин
діагностики економіки. Діагностика конкурентного середовища суб'єктів господарювання. Оцінювання стратегічного протистояння підприємств-конкурентів 1. Економічна діагностика: сутність, класифікація за ознаками 2. Методика діагностики конкурентного середовища 3. Визначення пріоритетних конкурентів на ринку		Розв'язання задач		самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	
Тема 8. Діагностика конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Діагностика конкурентоспроможності продукції. Діагностика майна і ринкова ціна суб'єктів господарювання 1. Конкурентоспроможність підприємства: сутність, чинники формування 2. Аналітична та графічна оцінка конкурентоспроможності підприємства 3. Конкурентоспроможність продукції: сутність, чинники формування, методика оцінки	2	Практична робота 8. Розв'язання задач	4	Виконати тести самоконтролю знань. Виконати індивідуальні завдання (підготувати доповіді до теми).	9
Разом	16		32		72

Розділ 5 «Система оцінювання знань студентів»

Таблиця 5 – Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-4): відвідування занять (5 Балів); обговорення матеріалу занять (5 Бали); виконання навчальних завдань (5 Балів); завдання самостійної роботи (5 Балів); тестування (5 бали); поточна модульна робота (10 балів)	35
Модуль 2 (теми 5-8): відвідування занять (5 Балів); обговорення матеріалу занять (5 Бали); виконання навчальних завдань (5 балів); завдання самостійної роботи (5 Балів); тестування (5 Бали); поточна модульна робота (10 Балів)	35
Екзамен	40
Разом	100

Таблиця 6 – Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Дуже добре
74–81	C	Добре
64–73	D	Задовільно
60–63	E	Задовільно достатньо
35–59	FX	Незадовільно з можливістю проведення повторного підсумкового контролю
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та проведенням підсумкового контролю

Розділ 6. Інформаційні джерела

1. Биба В.В., Лоза Т.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 110–113.
2. Бобко Н.А., Коваль Ю.А. Сутність економічної діагностики діяльності підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. Вип. № 5(2). С. 83–89.
3. Бойко В.В. Сучасні тенденції розвитку економічної діагностики стану підприємств. *Економіка та управління на транспорті*. 2017. Вип. 4. С. 18–24.
4. Григорова З. В., Кваско А. В. Сучасні методи управління витратами підприємств. Науковий погляд: Економіка та управління. 2021. №2 (72). С.18-24 DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2021-72-3>
5. Діагностика фінансово-господарської діяльності промислового підприємства : монографія. Донецьк : Інститут економіки промисловості НАН України ; Луцьк : ЛНТУ, 2012. 200 с.
6. Думанська К. С. Механізм стратегованого управління успішною діяльністю промислових компаній в умовах глобалізації: монографія. Хмельницький: Приватна друкарня, 2020. 339 с.
7. Єршова Н. Ю., Портна О.В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум. Львів: Магнолія, 2019. 345 с.
8. Забаштанський М.М., Забаштанська Т.В., Роговий А.В. Роль економічної діагностики у забезпеченні ефективності концесійної діяльності. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 3(3). С. 259–264.
9. Коваленко В.В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 2(1). С. 17–20.

10. Коваленко О.В., Біла Д.М. Обґрунтування використання економічної діагностики для прийняття управлінського рішення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 6. С. 5–11.

11. Ковальчук Т.М., Вергун А.І. Діагностичний аналіз фінансового стану: теорія та методологія. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 5(1). С. 129–134.

12. Косянчук Т. Ф., Лук'янова В. В., Майорова Н. І., Швид В. В. Економічна діагностика. Навч. пос. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 452 с.

13. Кривов'язюк І. В., Пустовіт Ю. Г. Діагностика активів в економіці сучасного підприємства. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 243–251.

14. Литвин З.Б. Необхідність діагностики в умовах антикризового управління діяльністю підприємства. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. 2015. Т. 21. № 2. С. 152–156.

15. Орловський Д.Л. Бізнес-процеси підприємства: моделювання, аналіз, удосконалення: навч. посіб. у 2 ч. Ч. 1: Моделювання бізнес-процесів: методи та засоби. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 335 с.

16. Приб К.А., Патица Н.І. Діагностика в системі управління : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 432 с.

17. Скриньковський Р.М., Павловські Г. Діагностика в системі менеджменту підприємства. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 199–205.

18. Черчик Л.М. Діагностика в системі стратегічного менеджменту підприємства. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2(10). Ч. 2. С. 150–155.

19. Eugenia C. Schmidt. *Mastering Business Analysis Versatility: Seven Steps to Develop Advanced Competencies and Capabilities*, 2019. 344 p.

20. Kelley Bruns, Billie Johnson. *Mastering Business Analysis Standard Practices: Seven Steps to the Next Level of Competency*, 2019. 400 p.

21. Bondarenko-Berehovich V. Improvement of Methodical Approaches to the Management of the System of Economic Security of Bakery Industry Enterprises. *Theoretical and Practical Research in Economic Fields*, 2021. Vol. XII, Issue 1(23). p. 31-38.

22. David Haigh , Teresa de Lemus, Ángel Alloza. *Global Intangible Finance Tracker (GIFT™) 2018 (an annual review of the world's intangible value)*, October 2018. URL: https://brandirectorypublic.s3.eu-west2.amazonaws.com/reports_free/GIFT.pdf

23. *Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation*, 4th Edition, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris/Eurostat, Luxembourg. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264304604-en>

24. *The Global Risks Report 2021*, 16th Edition, is published by the World Economic Forum. 97p. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf

25. *World Economic Situation and Prospects 2020*. - United Nations New York, 2020. 236p. URL:

https://www.un.org/development/desa/dpad/wpcontent/uploads/sites/45/WESP2020_FullReport.pdf.

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни
Пакет програмних продуктів Microsoft Office.